

Антощенкова В.В., д-р екон. наук, доцент
Фоменко В.В., здобувач вищої ступеня бакалавр*
Державний біотехнологічний університет, Україна

Роль сільської зайнятості в Європейському Союзі

У Європі сільське населення продовжує відігравати важливу роль. Європейці відчують сильний зв'язок зі своєю сільською спадщиною. В останні кілька десятиліть, паралельно з процесом європейської економічної та політичної інтеграції, традиційні сільські цінності, звички, мистецтво та ремесла були відроджені через потребу зберегти та посилити як національну культурну ідентичність, так і регіональну специфіку.

У більшості сільських регіонів чисельність молоді зменшилася внаслідок негативних тенденцій природного демографічного приросту, міграції та/або еміграції молоді. Ситуація погіршилася через низку причин, пов'язаних із соціальними, економічними, культурними, демографічними та географічними/екологічними умовами, як внутрішніми, так і зовнішніми. Це сприяло збільшенню диспропорцій у рівнях життя та економіці сільських і міських районів [1, с.159]. Протягом останніх десятиліть традиційні європейські сільськогосподарські ландшафти суттєво змінювалися або навіть зникли внаслідок таких процесів, як урбанізація, розповсюдження промисловості та послуг, дистанційна робота, зростання капіталомісткого та трудомісткого сільського господарства пов'язані зі зростаючою важливістю агробізнесу, підвищенням множинності та диверсифікації доходів серед сільських домогосподарств, а також зростаючою економічною та соціальною цінністю сільських територій, які виробляють сільськогосподарську продукцію і забезпечують продовольчу самодостатність країни в цілому. У рамках Європейської стратегії зайнятості (EES), започаткованої в 1997 році, Комісія оцінює перспективи зайнятості в сільській місцевості, досліджує вплив Спільної сільськогосподарської політики (Common Agricultural Policy (CAP)) і політики розвитку сільської місцевості в сфері забезпечення робочими місцями, а також пропонує шляхи усунення розриву.

Привабливість життя в сільській місцевості, зросла за останні кілька років, але багато сільських районів в ЄС досі борються з низкою проблем, які заважають людям залишатися або переїжджати туди. Незважаючи на загальне зростання зайнятості та покращення іміджу, сільські райони, на які припадає 80% території ЄС і в яких проживає 30% населення, все ще відстають від міст і містечок за багатьма показниками [2].

Сільські райони страждають від структурних проблем, таких як відсутність привабливих можливостей для працевлаштування, нестача навичок, недостатні інвестиції в цифрову та іншу інфраструктуру та основні послуги. За відсутності розумної політики та фінансування як на рівні ЄС, так і на рівні держав-членів, сільські райони й надалі стикатимуться з проблемою відтоку молоді та так

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., д-р екон. наук, доцент.

званого «відтоку мізків». Сільське господарство та продовольчий сектор залишаються ключовими для сільської економіки, разом забезпечуючи майже 40 мільйонів робочих місць у ЄС, при цьому САП відіграє позитивну роль у зниженні рівня бідності та створенні кращих робочих місць для фермерів. Однак існує багато інших можливостей для розвитку сільських територій, які пропонуються цифровим і зеленим переходом, а також розширеною дистанційною роботою та іншими схемами роботи, і сільські території мають потенціал для більшого.

Створення робочих місць у сфері відновлюваної енергетики, біоекономіки, що розвивається, циклічної економіки, а також екотуризму дійсно потребує інвестицій у соціальну та економічну політику і може призвести до зростання та процвітання в сільській місцевості.

На думку експертів із питань зайнятості, соціальних питань та громадянства в країнах ЄС аграрний сектор переживає фундаментальні трансформації внаслідок тенденцій, що впливають на всю економіку та ринок праці. Автоматизація та цифровізація, а також перехід до зеленої економіки, безумовно, є одними з найбільш актуальних. У цьому контексті ферми стикаються з постійними викликами, а саме демографічними змінами, перетворенням навичок та пристосуванням до нових умов праці [3, с.85].

Останні дані про зайнятість у сільській місцевості ЄС, показали, що рівень безробіття серед молоді все ще є значно вищим у сільській місцевості й становить 13,4%. Гендерний розрив також більший: 67% жінок у сільській місцевості мають роботу порівняно з 80% чоловіків. Ситуація в державах-членах значно відрізняється, оскільки в деяких країнах сільські райони процвітають, а в інших – складна ситуація порівняно з життям в містах.

Демографічні зміни, «відтік мізків» і депопуляція все що негативно впливає на сільську місцевість. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як нижчий рівень доходу та обмежений доступ до послуг, включаючи охорону здоров'я, транспорт, логістику, освіту, дозвілля.

Політика Європейського Союзу щодо розвитку сільської місцевості встановила три основні цілі, щоб допомогти сільським регіонам розвиватися, а також підвищити рівень зайнятості та життя: підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; досягнення сталого управління природними ресурсами та кліматичних заходів; збалансований територіальний розвиток сільської місцевості. Політика згуртованості ЄС поділяє ці цілі по зонам відповідальності. Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) і Європейський соціальний фонд (ЕСФ) працюють, щоб доповнити Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільської місцевості (ЄФРСР). ЄФРР активно працює в таких сферах як: створення робочих місць поза галуззю сільського господарства (нові підприємства, діяльність, пов'язана з туризмом тощо); розвиток зв'язків між містами та селами, особливо в контексті інформаційного суспільства; підтримка малих і середніх підприємств (МСП) у сільському господарстві, агропромисловості та лісовому господарстві; контроль ризиків у сільському та лісовому господарстві; розвиток базової інфраструктури в селах; місто-сіло.

Одним із пріоритетів для просування європейської сільської молоді є створення стабільних і високоякісних робочих місць у сільській місцевості, доступних для молоді. Рівень безробіття серед молоді в сільській місцевості є вищим, ніж середній по всьому ЄС, а можливості працевлаштування в сільській місцевості, як правило, відносно обмежені, з переважанням сезонних робіт.

Підтримка зайнятості молоді може допомогти відродити сільські території, запобігти депопуляції та зміцнити сільські громади. Віддалена робота, коворкінг, соціальне фермерство чи стартапи представляють собою «вікно можливостей», особливо для молоді. Загальна сільськогосподарська політика (CAP), посилені Гарантії для молоді державами-членами та різноманітні програми ЄС пропонують численні та значні ресурси для підтримки зайнятості сільської молоді, і ці можливості потрібно краще розуміти та застосовувати цілеспрямовано та скоординовано.

Розвиток сільських територій та сільська зайнятість – це процес структурних змін у дедалі складніших економічній, соціальній, культурній, технологічній та екологічній сферах сільського середовища, спрямований на підвищення рівня та якості життя справедливим, сталим та ефективним способом [4, с.296]. Для досягнення такої мети вкрай важливо, щоб усі соціальні групи в сільській місцевості, включаючи молодь і старше покоління, були залучені та брали активну участь у відродженні. Необхідно забезпечити раціональне використання та управління ендегенними природними ресурсами, економічним потенціалом та людським капіталом. Політика розвитку сільських територій та сільська зайнятість повинна оцінювати та ефективно використовувати специфічні ендегенні та потенційно конкурентні переваги, диверсифікувати варіанти працевлаштування та посилювати підприємницьку та інноваційну діяльність у всіх сферах життя. Концептуалізація, впровадження, моніторинг та оцінка інструментів/механізмів розвитку повинні включати прийняття ефективних політичних рішень на макро-, та мікро-рівнях.

Список використаних джерел:

1. Онегіна В.М. Антощенко В.В. Спільна аграрна політика та конкурентоспроможність сільського господарства ЄС. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики і перспективи: монографія / За ред. Т. Зінчук. Київ: Центр навчальної літератури, 2019 С. 152-162. http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/3369/1/Polityka_orhanichnoho.pdf;
2. Онегіна В.М., Антощенко В.В., Кравченко Ю.М. Кооперація, як основа забезпечення інноваційного розвитку та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств України. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, Сер. Економічні науки. 2020. № 4.Том. 2. С. 79-91;
3. Agriculture and rural development. Common agricultural policy. European Commision. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en;
4. Антощенко В. Основні елементи ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства як основа економічної та продовольчої безпеки. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 3. С. 291-298.